

20. Yüzyıl Müziğinde Post-Seriyalizm

Post-Serualism in 20th Century Music

ÖZET

Bu çalışma, 20. yüzyılın ikinci yarısında müzik sahnesinde gerçekleşen değişimleri ve Post-Seriyalizm kavramını inceliyor. Romantizm sonrası dönemde on iki ton, Seriyalizm ve Total Seriyalizm akımları büyük etkileriyle öne çıkmıştır. Ancak Post-Seriyalizm, sadece bu akımların bir devamı veya kırılması değil, aynı zamanda yeni bir yaklaşımı temsil eder. Çalışma, öncelikle Post-Romantizm akımını ve atonal arayışları detaylı bir şekilde ele alır. Bu dönem, modernizmin temellerini oluşturmuştur. Sonrasında, 2. Dünya Savaşı sonrası Post-Modernizm'in yükselişi ve Amerikalı bestecilerin Seriyalizm'den uzaklaşıp Rastlantısal müziğe yönelimi incelenir. John Cage gibi besteciler, Post-Seriyalizm döneminin önemli temsilcilerindedir. Avrupalı besteciler de bu döneme dâhil olmuş ve Post-Seriyalizm kavramının doğmasına katkıda bulunmuşlardır. Post-Seriyalizm, On İki Tonal yapıları ve seri teknikleri yeniden değerlendirerek yeni ifade biçimlerine ve özgürleşmiş bir kompozisyon anlayışına olanak sağlamıştır. Besteciler, müzikal malzemeleri esnek bir şekilde manipüle etme yeteneği kazanmış ve farklı stil ve teknikleri bir araya getirerek yenilikçi eserler ortaya koymuştur. Alban Berg, Anton Webern, Pierre Boulez ve Karlheinz Stockhausen gibi önemli isimlerden ilham alan besteciler, karmaşık yapılar ve deneysel teknikler kullanarak özgün ve ilham verici eserler yaratmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Post-Seriyalizm, 20. yüzyıl müziği, Modernizm.

ABSTRACT

This study examines the changes that took place in the music scene in the second half of the 20th century and the concept of Post-Serialism. Twelve tones, Serialism and Total Serialism movements came to the fore with their great effects in the post-romantic period. However, Post-Serialism is not only a continuation or breaking of these currents, but also represents a new approach. The study primarily deals with the Post-Romantic movement and atonal searches in detail. This period formed the foundations of modernism. Afterwards, the rise of Post-Modernism after World War II and the tendency of American composers to move away from Serialism and towards Random music are examined. Composers such as John Cage are important representatives of the Post-Serialism period. European composers were also included in this period and contributed to the emergence of the concept of Post-Serialism. Post-Serialism re-evaluated Twelve Tonal structures and serial techniques, allowing for new forms of expression and an emancipated understanding of composition. Composers gained the ability to flexibly manipulate musical materials and created innovative works by combining different styles and techniques. Inspired by important names such as Alban Berg, Anton Webern, Pierre Boulez and Karlheinz Stockhausen, composers have created original and inspiring works using complex structures and experimental techniques.

Keywords: Post-Serialism, 20th-century music, Modernism

GİRİŞ

1945'te, II. Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından, iki savaş arası yılların neo-tonalitelere uzaklaşıp, yirmi yıl önceki Arnold Schönberg tarafından tanıtılan tam kromatik ölçeğini organize etme yöntemi olan diziselliğe doğru estetik bir kayma olmuştu. Dizilerin, perde ve aralıkların ötesindeki unsurların da dizileştirilebileceği (serileştirilebileceği) daha ileri bir rasyonalizasyon (modernleşme) olan integral (total) sericilik, artık hem Batı Almanya'daki Darmstadt Yaz Enstitüsünde (Darmstadt Ekolü) hem de aynı zamanda Amerikan akademisinde (J. Cage ve Rastlantısal müzik vb.) gelişmeye başlamıştır. Post-Seriyalizm kavramı, (Geç-Dizisel Müzik), sonrasında ve 1950'lerin ortalarına kadar kolektif temeli Dizicilik (Seriyalizm) olan ve II. Dünya Savaşı'nın ilk on yılında sanatsal olgunluğa ulaşan bestecilerin izlediği birkaç estetik duruşa verilen bir terim olarak ortaya çıkmıştır (Hermeyer, 2017). Post Seriyalizm, Post-War (Savaş sonrası) Müzik ya da Müzikte Post-Modernizm gibi tanımlamalar açısından aynı zamansal süreç içerisinde incelenebilir. Ancak, Öte yandan, "Post-Seriyalizm" terimi, seriyel müzik akımının sonrasındaki dönemi ifade eder. Seriyel müzik, 20. yüzyılın ilk yarısında Arnold Schönberg, Alban Berg ve Anton Webern gibi bestecilerin geliştirdiği bir kompozisyon tekniğidir. Seriyel müzik, belirli bir müzikal materyalin seriyel düzenlemelerle organize edildiği ve kullanıldığı bir yaklaşımdır. "Savaş sonrası" (Post-War) ifadesi ise, müzik dünyasında, dönemin büyük bir değişim, yenilik ve arayış dönemi olduğunu vurgulamaktadır (Thomas, 1984). II. Dünya Savaşı, müzik alanında da bir kopuş ve dönüşüm anlamına gelmekte olduğu için, savaş sonrası dönemde, önceden var olan müzikal normlardan sapma, deneysel yaklaşımlar ve yeni müzikal arayışların öne çıktığı bir çağa geçilmiştir. Bu dönemde birçok farklı akım ve yönelimler ortaya çıkmıştır. Seriyalizm, elektronik müzik, aleatorik müzik, minimalizm gibi yeni teknikler ve yaklaşımlar savaş sonrası dönemde gelişmiş ve besteciler,

Kutup Ata Tuncer¹

How to Cite This Article

Tuncer, K. A. (2023). "20. Yüzyıl Müziğinde Post-Seriyalizm", *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 9(66):3132-3136. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/JOSH.AS.70597>

Arrival: 12 May 2023

Published: 31 July 2023

International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

This journal is an open access, peer-reviewed international journal.

¹ Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Manisa, Türkiye

savaş sonrası dünyasının sosyal, politik ve kültürel değişimlerine yanıt olarak, yeni müzikal ifade şekilleri aramışlardır.

Post-seryalizm, seriyel müziğin sonrasında gelen ve bu teknikleri aşan yeni bestecilik yaklaşımlarını ifade etmekte ve bu akımın bestecileri, seriyel materyali daha esnek bir şekilde kullanmış; müzikte yeni deneysel teknikler ve özgürlükler aramışlardır. Özetle, müzik tarihi açısından "Post-War" savaş sonrası dönemini ifade ederken; "Post-Seriyalizm" ise seriyel müzik sonrası gelen yeni bestecilik yaklaşımlarını spesifik olarak ifade etmektedir (Thomas, 1984). Ancak daha geniş anlamda "Post-Seriyalizm", diziselliği (seriyalizm) takip eden veya ona tepki gösteren herhangi bir müziksel tanıma uygulansa da, esas olarak 1956 ile 1975 yılları arasındaki özellikle Orta Avrupa'da faaliyet gösteren besteciler için kullanılan bir terim olmuştur.

Başlangıçta, post-seriyalist kompozitörleri arasında Fransız bestecileri de bulunmaktadır (Hermeyer, 2017). Bu isimler: Fransız besteci Pierre Boulez (1925-2016), Alman besteci Karlheinz Stockhausen (1928-2007) ve İtalyanlar'dan Luigi Nono (1924-1990) ve Bruno Maderna (1920-1973) olarak sayılabilir. Nono, 1957'de verdiği bir konferansta, kendisinin de bulunduğu ve post-seriyal akımının temsilcileri olarak kabul edilen bu dörtlüye "Darmstadt Okulu" ifadesinde bulunmuştur (Hermeyer, 2017).

Darmstadt Okulu (Ekolü), 1946'da Wolfgang Steinecke tarafından başlatılan (Darmstädter Ferienkurse), 1970'e kadar her yıl ve ardından iki yılda bir düzenlenen, hem kompozisyon hem de yorumlama öğretimini kapsayan ve ayrıca yeni eserlerin prömiyerlerinin yapıldığı bir kurumdu. Steinecke'nin 1961'deki ölümünden sonra kurslar, Ernst Thomas (1962–81), Friedrich Ferdinand Hommel (1981–94), Solf Schaefer (1995–2009) ve Thomas Schäfer (2009–) tarafından yürütülmüştür. Bu kurslar sayesinde Darmstadt, özellikle Alman besteciler için modern müziğin önemli bir merkezi haline gelmiş ve "çoğunlukla yeni ses teknolojisiyle uğraşan genç bir nesil tarafından yönlendirilen, keşifsel müzik çalışmalarının dünya merkez üssü" olarak anılmıştır. (Iddon, 2011). Darsmtadt okulunun seriyalizm ile ilgili felsefi önemlerinden birisi de savaş sonrası Post-Marksizm paradigması altında bu okula mensup olan bestecilerin, Seriyalizm'e olan bakış açılarında bir anlaşmazlık ve kırılma olması ve bunun da aslında Post-Seriyalizmi ortaya çıkarma durumunu yaratmasıdır (Iddon, 2011). Darmstadt okuluna mensup olan besteciler, bakıldığında Post-Serialist akımın öncüleridir. Tıpkı, özelinde Adorno'nun II. Viyana Okulu bestecileriyle –Arnold Schönberg, Alban Berg, Anton Webern– yakın ilişkisi dikkate alındığında, modernizmin görünürlüğü ya da tasviri de çoğunlukla bu okulun bestecileri ve geliştirdikleri On iki ton tekniği (dodekafoni/dizisellik/seriyalizm) ile tanımlanır (Iddon, 2011).

Bu bağlamda, 20. yüzyılın iki yarısına bakıldığında, düalist açıdan gelişmelerin bu iki yarıda hem kontrast hem de gerilimlere gebe olarak paralel bir çizgide olgunlaştığından bahsetmek mümkün olabilir. Örneğin; II. Viyana okulu ve Darmstadt okulu ile iki önemli dünya savaşının süreçleri etkilemesi; modernizm ve post-modernizm ya da Seriyalizm ile Post-Seriyalizm kavramlarının bu karşıtlık içinde paralel bir şekilde ortaya çıkıyor olması, araştırmanın neden-sonuç bağlamında incelenmesini gerektirmektedir. Bu nedenle, Post- Seriyalizm öncesi Seriyalizm ve İntegral (Total) Seriyalizm, bir sonraki konuda irdelenmektedir.

Post-Seriyalizm Öncesi Seriyalizm Ve İntegral (Total) Seriyalizm

Seriyalizm (Müzikte Dizisellik), on iki ton ya da on iki perde tekniği olarak da adlandırılır (Keskin, 2017). Seriyal müzik tekniğinin temeli "dizi" de yatmaktadır. Besteci tarafından ve onun ihtiyaçlarına göre yaratılan bu dizi, on iki sesli kromatik dizinin seslerinden, tamamen özgür bir biçimde oluşturulur. Dizinin sesleri, belirli bir hiyerarşik ya da fonksiyonel bağ gözetilmeksizin yalnızca kendinden önce ve sonra gelen seslerle ilişki içindedir. Dizi, seslerin art arda geldiklerinde Tonal ve Diyatonik bir duyuştan kaçınılarak oluşturulmalıdır. Dizi (seri), Türkçe 'de, "on-iki ses" dizisi, İngilizce'de "twelve-tone serie", "set" ya da "row"; Almanca'da ise "reihe" gibi kavramlarla adlandırılmaktadır. (Keskin, 2017).

12 ton müziği içinde Seriyalizm ve öncesindeki ilk atonal hareketleri arasında belli başlı farklılıklar yer almaktadır. İlk olarak Avusturyalı besteci Josef Matthias Hauer tarafından tasarlanan on iki ton tekniği, bir müzik besteleme yöntemidir. Tarihsel olarak Tonal fonksiyondan ilk sıyrılma örneği ise, II. Viyana Okulu mensuplarından A. Schönberg'in, 1907-1908 yılları arasında bestelediği Fa diyez minör 2. yaylı çalgılar dördülü ve Op. 11 piyano parçaları, atonaliteye ilk geçiş eserleri olarak tanımlanabilir (Pamir, 1989). Seriyalizm ise, Anton Webern 'in atonaliteye (on iki ses) bir tanım yapabilmek için on iki sesi dizisel bir şablon içine gelişigüzel yerleştirerek, bu dizi üzerinden tartım, tını, gürlük, nüans ve tempo gibi müzikal araçları da kullanabileceği bir besteleme tekniği olarak tasarlanmıştır. Bu perdeler, bir saat döngüsü üzerinde ton çemberine benzer bir daire üzerine yerleştirilmiş ve orijinal ismiyle pitch-class set olarak tanımlanan "pc set" yöntemiyle seçilen notalarla kullanılmıştır (Cope, 1976).

20. yüzyıl müziğinde hem teknik hem de felsefi açıdan öne çıkan Atonalizm yaklaşımlarından Seriyalizmin gelişimini biraz daha irdelemek gerekebilir. Dizisellik adına Anton Webern, ilk olarak Schönberg tarafından

geliştirilen 12 ton sistemi üzerine yeni teknikler geliştirmiştir. Webern de, eğiticisi olan Schönberg gibi, Post-Romantik Kromatizm anlayışından yola çıkmıştır. 1925 yılından itibaren 12 ton sistemi üzerine yoğunlaşan Webern, bir üslup geliştirmiş ve bu yaklaşım, Schönberg'in tekniğinden büyük farklılıklar taşımıştır. Webern' in dizi oluşturma düşüncesi, iki, üç ya da dört sesli modüllerin oluşturulmasına dayanıyordu. Bu şekilde 12 seslik dizi, birbirinden türetilmiş üç ya da dört modülden oluşmuş oluyor ve bu modül sistemi, dizinin bölünmesine olanak sağlamaktaydı. Schönberg'in benimsediği kurallar arasında, bir dizinin 12 sesi tamamladığı süre boyunca başka bir diziye geçilmesine olanak sağlanmazken; Webern' in modül sistemi, bir dizinin herhangi bir başka modül bitiminden başka bir diziye geçiş olanağı sağlıyordu (Boran ve Acar, 2022).

2. Dünya Savaşı sonrası döneminin en etkili bestecilerinden biri olan Fransız Pierre Boulez (1925), Schönberg'i müziğe getirdiği 12 tonluk sistemin yeniliğinden ötürü överken, bir yandan onu kendi potansiyelini bir şekilde tam olarak kullanmadığı ve eski geleneklere bağlı kaldığı için de eleştirmiştir. Boulez'e göre sadece notalar değil, müziğin tüm parametreleri 12 tonlu sistemin sıralı düzenine uymalıydı. Webern, müzikal yapı ve orkestrasyon alanlarında ilk adımlarını atmış ve bu noktadan itibaren daha ileri giderek; tempo, doku, ses yüksekliği ve nota dâhil tüm parametreleri düzenlemek için, dizisel organizasyon kurallarının kullanıldığı Total Seriyalizm hareketini geliştirmeye başlamıştır (Boran ve Acar, 2022).

Total (İntegral) Seriyalizm, Bütünsel Dizisellik (Diziselcilik) anlamına da gelmektedir. Schönberg'in on iki perdenin birbiriyle ilişkisine odaklanan sisteminin prensiplerinin, müziğin diğer parametrelerine de uygulanmasıdır. Total Seriyalizmin gelişimi, esas olarak 2. Dünya Savaşı'ndan sonra, meydana gelse de, bu fikir aslında önceki nesil Fransız besteci Olivier Messiaen'in eserlerinde de ortaya çıkmıştır. Messiaen, savaştan hemen sonra Boulez ve Stockhausen gibi genç bestecilerin estetik görüşlerini etkileyen bir besteci olmuştur. Messiaen, 1944 tarihli "Müzik Dilinin Teknikleri" adlı kitabında, ses öğelerinin parametrelerine bağlı olduğunu açıklamış ve bu parametrelerin: perde, ritim, ses yüksekliği, tını ile bireysel özellikler ve bir kompozisyondaki diğer organizasyon biçimleri olduğunu ifade etmiştir. 1949 tarihli "Değer ve Gürlük Modları" adlı eserinde de; sesleri (dizileri) düzenlemişken, ritmik kalıpları, nota değerleri ve çalgı dağılımlarını da 12 ton sisteminin dizisel kontrolü altında tutmuştur. Messiaen'in bu tavrı, Boulez ve Stockhausen gibi genç kuşak besteciler tarafından geliştirilen Total Seriyalizm adına örnek olmuştur (Boran ve Acar, 2022).

20. Yüzyılın İkinci Yarısında Müzik Yaklaşımları Ve Post-Seriyalizm

Total Seriyalizm'in 1950'leri kapsayan varlığı uzun soluklu olmamıştır. Bu sistem, Schönberg'in 12 tonluk sisteminden veya Webern'in diziselliğinden daha karmaşık ve katı kuralları içermektedir. Bu katı düzenlemeler, hem bestecilerin hem de icracıların sahnede beste yapmasını ve icra etmesini kaçınılmaz olarak zorlaştırmaktaydı. Sistemin Total Seriyalizmdeki organizasyonu, müziğin tüm parametrelerini kesin olarak belirlemektedir. Bu nedenle, eser çoğaltma sorunuyla karşı karşıya kalınmış ve içerdikleri aynılıkla kendini tükenmiştir. Böylece, 50'lerden 60'lara girilirken, Total Seriyalizm bir bestecinin odak noktası olmaktan çıkmış, Seriyalizm sonrası (post-seriyalizm) bir döneme girilerek katı kuralları dağılmaya başlamıştır (Boran ve Acar, 2022). "Serbest 12 ton" olarak da bilinen bu yaklaşım, 60'ların çoğu avangart besteciliğinin temelini oluşturmuş ve uzun süre bestecilerin odak noktası haline gelmiştir. Zaten müzikte avangart, 2. Dünya Savaşı'ndan sonraki 45'ler ile 70'ler arasındaki dönemi ifade etmektedir. Bu dönem, özellikle Boulez, Stockhausen, Berio, Nono, Maderna, Cage ve Carter tarafından şekillendirilen çağdaş müzik hareketini (Post-Seriyalizm) adlandırmak için de kullanılmaya başlanmıştır. Tarihsel olarak, "Serbest 12 ton" müziği, bir anlamda Schönberg tarafından 1910'larda benimsenen "serbest atonalite" kavramına bir geri dönüş gibidir. Ancak bu dönüş, elbette farklı bir estetiği, yeniliği ve her şeyden önce katı bir kuraldan uzak bir anlayışı da beraberinde getirmiştir. Besteciler, artık notaların süresini, sırasını ve tekrar sayısını, müziğin ifade edildiği yöne göre tasarlamaya başlamışlardır. Eski total serialistlerden olan Berio ve Nono gibi besteciler, 1950'lerin sonlarından itibaren İtalyan avangardını oluşturmuşlardır. (Boran ve Acar, 2022).

50'li yılların sonu ve 60'lı yıllarda ortaya çıkan her yeni akım, avangart müzik literatüründe ayrı bir kol oluşturmuştur. Bu nedenle avangart müzik, tek bir üslupla tanımlanmamıştır. Örneğin, 1950'lerin sonunda, Doğu Avrupalı besteciler, müziğin dokusal yapısına odaklanan ve rastlantısal öğeleri de içeren üsluplar geliştirmişlerdir. Özellikle Polonyalı besteci Krysstof Penderecki (1933) ve Macar besteci György Ligeti (1923), bu akımın önemli temsilcileri haline gelmişlerdir. Penderecki'nin 1958 ve 1959 yıllarına ait erken dönem eserleri, Seriyalizm'in etkilerini kısmen yansıtmıştır. Seriyalizm sonrası dönemde, mikrotonal veya belirsiz öğeleri de içeren özgürlükçü yaklaşımlar gibi, Penderecki de tekil ses düşüncesini, kütle (cluster) düşüncesine dönüştürmüştür. Boulez de integral seriyalizmi kullanmış olmasına rağmen, eserlerinde seriyel materyali serbestçe manipüle ederek özgürlük arayışına yönelmiştir. Serinin katı sıralanmasına bağlı kalmak yerine, seriyel malzemeyi parçalara bölmüş (fragmentasyon), transpoze etmiş ya da farklı varyasyonlarla kullanmıştır. Boulez'in eserlerinde post-seriyalizmi tanımlamak için, seriyel materyalin serbest kullanımını, farklı varyasyonlarını ve serinin dışındaki müzikal unsurlarla etkileşimini gözlemlemek

önemlidir. Aynı zamanda, Boulez'in eserlerinin kompleks yapıları, deneysel yaklaşımı ve yenilikçi kullanımı da post-seriyalist özelliklerini yansıtmaktadır (Thomas, 1984).

Dolayısıyla, 20. yüzyıl müziğinde post-seriyalizm, Seriyalizm'in (dodekafoni) sonrasında ortaya çıkan bir müzik akımını ifade etmeye başlamış, geleneksel seriyel tekniğinin ötesine geçerek Seriyalizm 'in sınırlarını genişletmiştir. Post-seriyalist besteciler, serinin sıralı kullanımını esneterek ve manipüle ederek daha özgür bir şekilde çalışmaya başlamışlardır. Post-seriyalizm, müzik tarihinde net bir şekilde tanımlanmış bir dönem olmamakla birlikte, genellikle II. Dünya Savaşı sonrası, 1950'lerden itibaren ortaya çıktığı kabul edilmekte ve 1970'lere kadar uzanan bir zaman diliminde, özellikle Orta Avrupa'da (Fransa, Almanya, İtalya, Avusturya) ve Amerika'da etkili olmuştur. Bu akımın önde gelen temsilcileri arasında Pierre Boulez, Karlheinz Stockhausen, Luigi Nono ve Luciano Berio gibi besteciler örnek verilebilir.

Post-Serialist Bestecileri ve Çalışmaları

Post-serialist besteciler, müziğin sınırlarını zorlayarak, benzersiz ve yenilikçi eserler ortaya koymuşlardır. Pierre Boulez'in "Le Marteau sans Maître", Karlheinz Stockhausen'in "Kontakte", Luigi Nono'nun "Il canto sospeso" ve Bruno Maderna'nın "Hyperion" gibi eserleri, post-seriyalist estetiği en iyi yansıtan önemli yapıtlar arasında yer almaktadır. Post-seriyalist besteciler, farklı müzikal teknikleri kullanarak kendi özgün ifade tarzlarını oluşturmuşlardır. Atonalite, rastlantısal müzikal unsurlar, elektronik müzik teknikleri ve çağdaş enstrümantasyon gibi çeşitli araçları bir araya getirerek, yeni ve deneysel bir müzik dilini keşfetmişlerdir. Bu çalışmalar, müzikteki geleneksel kavramları sorgulayan, yapısal düzenin yanı sıra duygusal ve zihinsel ifadelerin de ön plana çıktığı eserler olarak öne çıkmaktadır. Post-seriyalist bestecilerin çalışmaları, 20. yüzyıl müziğinin evriminde önemli bir adım olarak kabul edilebilir. Bu dönemde ortaya konan eserler, müzikal çeşitlilik ve yenilikçilik arayışının bir yansımasıdır. Post-seriyalist bestecilerin eserleri, müzik tarihinde iz bırakan ve çağdaş müzik anlayışını derinlemesine etkileyen önemli yapıtlar olarak değerlendirilir. Post-seriyalist yaklaşım, müziğin geleneksel sınırlarını zorlayarak, ifade özgürlüğünü ve yaratıcılığı teşvik eden bir müzikal dönemi temsil etmektedir (Thomas, 1984).

Post-seriyalizm akımının temsilcileri ve döneme örnek verilebilecek eserleri şu şekilde sıralanabilir:

Pierre Boulez: "Le Marteau sans Maître" (1953-1955) "Pli selon Pli" (1957-1962) "Répons" (1981-1984)

Karlheinz Stockhausen: "Gruppen" (1955-1957) "Kontakte" (1958-1960) "Aus den sieben Tagen" (1968)

Luigi Nono: "Il canto sospeso" (1955-1956) "Prometeo, Tragedia dell'ascolto" (1969-1985) "Sofferte onde serene..." (1976)

Luciano Berio: "Sinfonia" (1968-1969) "Sequenza" serisi (1958-2002) "Circles" (1960)

György Ligeti: "Atmosphères" (1961) "Lontano" (1967) "Requiem" (1963-1965)

Iannis Xenakis: "Metastasis" (1953-1954) "Pithoprakta" (1955-1956) "Rebonds" (1987-1989)

"Pli selon Pli", 1957-1962 yılları arasında bestelenen ve Boulez'in en önemli eserlerinden biridir. Eser, soprano solist, çeşitli enstrüman grupları ve elektronik seslerin kombinasyonunu içeren bir orkestra yapıtıdır. Post-seriyalist yaklaşımın belirgin özelliklerini "Pli selon Pli" eserinde görmek mümkündür. Boulez, eserde seriyel materyali serbestçe manipüle etmiş ve çeşitli varyasyonlar kullanmıştır. Aynı zamanda eserde elektronik seslerin kullanımı, post-seriyalizmin deneysel ve yenilikçi yönlerini yansıtmaktadır.

"Kontakte" ise, Stockhausen tarafından 1958-1960 yılları arasında bestelenen ve elektronik müzikle enstrümantal müziği birleştiren bir eserdir. Eser, iki piyano solisti, perküsyon ve elektronik seslerin kombinasyonunu içermektedir. Post-seriyalist yaklaşımı "Kontakte" eserinde de görmek mümkündür. Stockhausen da eserinde, seriyel materyali özgürce manipüle etmiş ve geleneksel sınırlamalardan kaçınmış, zaman içinde değişen bir kompozisyon sürecini yansıtmaya çalışmıştır. Stockhausen, zamanla eseri yeniden düzenlemiş ve farklı performans seçenekleri sunmuştur (besteci belirsizliği). Bu eser de, post-seriyalizmin sürekli dönüşüm ve yeniden şekillendirme anlayışını yansıtmaktadır. Eser, aynı zamanda mekânsal ve kapsayıcı bir kompozisyon olarak da dikkat çeker. Stockhausen, seslerin mekânda hareket etmesini sağlayarak dinleyiciyi etkileyici bir ses deneyimine çekmektedir. Bu durumun da post-seriyalizmin zaman, mekân ve ses ilişkisine odaklanan özelliklerini yansıttığı düşünülebilir.

Luciano Berio'nun "Sequenza" serisi de, solo enstrümanlar için yazılmış önemli eserlerden biridir. Berio, farklı enstrümanlar için bir dizi "Sequenza" eseri yazmıştır. Her bir "Sequenza", belirli bir enstrümanın tek başına icra edildiği zorlu ve özgün bir solodur. Berio'nun "Sequenza" eseri, post-serialist ve deneysel müzik akımlarının etkilerini taşımaktadır. Bu eserlerde seriyel materyaller yerine sesin renk, dokusal etkileri ile geniş bir müzikal tekniğin kullanımı ve yine döneme uygun özgün bir ifade arayışının öne çıktığı bir yaklaşım görülmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

20. yüzyıl müziği, dönemin politik, sosyal ve kültürel değişimlerine paralel olarak büyük bir evrim geçirmiştir. İki dünya savaşı arasındaki yıllarda, müzikte geleneksel tonalite anlayışının yerini, Arnold Schönberg'in tanıttığı dizisel müzik yöntemi almıştır. Bu yeni yaklaşım, tam kromatik ölçeğin organize edilmesiyle ortaya çıkmış ve müzikal düşüncede önemli bir dönüm noktası olmuştur. Ancak, II. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte, besteciler geleneksel tonaliteye alternatif arayışlara yönelmişlerdir. Bu dönemde ortaya çıkan Post-Seriyalizm, Seriyalizm'e tepki olarak ortaya çıkmış bir müzikal yaklaşım olmuştur. Post-Seriyalizm, seriyalizmin katı kurallarını ve sınırlarını aşarak, daha özgür ve esnek bir müzikal ifadeyi temsil etmiştir. Post-Seriyalizm, Darmstadt Ekolü gibi platformlar aracılığıyla gelişim göstermiştir. Bu enstitü, bestecilere yeni müzikal teknikleri deneme ve keşfetme olanağı sağlamıştır. Post-Seriyalist besteciler, rastlantısal ve indeterminist unsurları da eserlerine dâhil etmişlerdir. Bu, müzikal ifadeyi daha özgürleştirmiş ve geleneksel sınırları zorlamıştır. Pierre Boulez, Karlheinz Stockhausen, Luigi Nono, Luciano Berio gibi besteciler, post-seriyal müziğin öncüleri olarak ön plana çıkmışlar veseriyalizmin getirdiği yapısal ve teorik unsurları benimsemiş olsalar da yeni bir estetik duruş ortaya koymuşlardır. Onların eserlerinde, seslerin rastlantısallığı ve belirsizliği önemli rol oynamıştır.

Sonuç olarak, post-seriyalizm, 20. yüzyıl müziğinde önemli bir dönüm noktasıdır. Seriyalizmi takip eden veya ona tepki gösteren bir müzikal akım olarak ortaya çıkmıştır. Besteciler bu sayede, dizisel müzikteki katı yapıyı gevşeterek, daha serbest ve deneysel bir yaklaşım benimsemişlerdir. Post-seriyalizm, müzikte aynı zamanda post-modernist bir bakışı da temsil etmektedir. Bu akım, sadece müzikal tekniklerde değil, aynı zamanda estetik anlayışta da bir değişimi beraberinde getirmiştir. Besteciler, müziği sadece bir yapısal düzen olarak değil, aynı zamanda duygusal ve zihinsel bir ifade aracı olarak da görmüşlerdir. Böylece, müziğin sınırlarını genişletmiş ve farklı tınlar, renkler ve etkileşimlerle çağa uygun tekniklerle zenginleştirmişlerdir.

KAYNAKÇA

- Boran, İ. & Acar, K. Y. (2022, 5. baskı). Kültürel tarih ışığında çoksesli batı müziği. İstanbul: Yapı Kredi yayınları.
- Cope, D. (1976). Techniques of the contemporary composer. New York: Schirmer Books.
- Hermeyer, J. (2017). 94. Listening recommendations – post-serialism in central europe. 28 Nisan 2023 tarihinde <https://www.jacksonharmeyer.com/post/post-serialism-central-europe> adresinden erişildi.
- Iddon, M. (2011). Darmstadt schools: Darmstadt as a plural phenomenon. Cambridge University Press. Vol. 65, No. 256, pp. 2-8. <https://www.jstor.org/stable/23020685>
- Keskin, Ö. G. (2017). 20. yüzyıl kompozisyon tekniklerinden atonal, seriyal ve minimal stillerin teorik açıdan incelenmesi ve seçilmiş örneklerle açıklanması. (Yüksek Lisans Tezi). Ulusal Tez Merkezi. (No. 477249).
- Pamir, L. (1989). Müzikte geniş soluklar. İstanbul: Ada Yayınları.
- Thomas, R. M. (1984). Messiaen's influence on post-war serialism. (Yüksek Lisans Tezi). Google Scholar veri tabanı. (No. 6101).